

Lukijoiden keskuudessa on pohdittu Timo Myllyntauksen käyttämien nimien kirjoitusasua. Ehdimme viime hetkessä saada tähän numeroon Myllyntauksen kommentin asiaan.
Toimitus

Hiljaa virtaa Don, mutta millä nimellä soljuu Msta?

Tarkkaavainen lukija harmistui Tekniikan Waiheita -lehden numerossa 2/01 ilmestyneessä artikkelissani *Tavallansa talo elääpi, puulla pirtti lämpiääpi* sivulla 19 käyttämästäni vieraskielisistä jokien nimistä. Hänen mukaansa Pietarin ympäristön jokien alkuperäinen nimistö on suomenkielistä. Lyhyessä johdanto-artikkelissani en katsonut aiheelliseksi selvittää Pietarin lähialueen jokien nimien etymologiaa. Toki tiedän, että monilla alueen joilla on myös suomenkieliset nimet. Koska en ole etymologi enkä esihistorian tutkija, en tohdi ottaa kantaa, mikä nimistö kussakin tapauksessa on alkuperäisin.

Harmin aiheuttajina ovat ilmeisesti neljä mainitsemaani jokea. Kartalta myötöpäivään luetellen ne ovat: Svir, Msta, Volhov ja Narva. Selasin varmistuksen vuoksi Suomen maantieteellisen seuran Suomen kartastoja ja vuoden 1899 painoksessa käytetään Äänisestä Laatokkaan virtaavalle joelle rinnan venäläistä nimeä Svir ja suomalaista nimeä Syväri, mutta vuoden 1910 painoksessa enää ainoastaan Svir. Suomen itsenäistyttyä Syväri-nimi palasi jälleen karttoihin ja jatkosodan aikana suomalaiset joukot ottivat joen neuvostovalmisteisen suurvoimalan joksikin aikaa haltuunsa.

Vastaavasti Volhov muuttui sortokausien kartastoissa Olhavanjoesta Volchoviksi, jonka nykyiset suomenkieliset kartat kirjoittavat muotoon Volhov. Sitä vastoin käsiin saamani lähdeteokset – ei edes Martti Kahlan toimittama neuvostoliittolaisten paikannimien opas – eivät mainitse Mstajoelle muuta nimeä. Puhdas arvaus on, että Msta voi olla venäläinen lyhenne Mustajoesta, mutta tämä on pelkkää amatöörietymologiaa. Venäjän suomalaissukuisten kansojen asuttamia alueita tutkinut asiantuntijakaan, jonka puhelimitse onnistuin tavoittamaan, ei tiennyt Mstan suomenkielistä nimeä.

Joka tapauksessa Mstajoki virtaa idästä Tverin (neuvostoaikaisen Kalinin) suunnasta kalaisana tunnettuun Ilmajärveen, jonka muita laskujokia ovat mm. Pola ja Lovat. Ilmajärven pohjoisrannalle Olhavanjoen niskaan syntyi keskiajalla tunnetuksi tullut Novgorodin kaupunki. 120 kilometriä pitkä Olhavanjoki laskee Laatokkaan. Narvajoki puolestaan johtaa Peipsijärven laskuvedet Suomenlahteen. Virolaiset pitävät Narvaa omana jokenaan, ja en todellakaan tiedä, että tuolla joella olisi suomenkielinen nimi. Ehkä, mutta se ei ole ollut pitkään aikaan käytössä.

Olisin varmaan voinut ottaa lukijakunnan laaja-alaisemmin huomioon ja merkitä jokien nimet suomeksi lisäten niiden venäläiset nimet sulkuihin. Mitään periaatteellista estettä tähän ei ole, mutta venäjän- ja saksankielisiä lähteitä käyttäessäni ajauduin suomalaisten tiedotusvälineiden nykyiseen käytäntöön. Ylen TV-uutisissahan kerrotaan mm. Daugavajoesta, vaikka uusimmatkin karttakirjamme nimeävät tuon Latvian suurimman joen Väinäjokeksi.

Lähes poikkeuksetta sanomalehdet puolestaan kutsuvat tunnettua rajakaupunkia nimellä Svetogorsk – eivätkä yleensä mainitse tuon paikkakunnan aiempaa suomenkielistä nimeä, Ensoa, edes suluissa.

Jo sadan vuoden ajan on siis suuntauksena ollut kutsua vieraalla maalla olevia jokia ja muita maantieteellisiä kohteita kulloistenkin paikallisten asukkaiden käyttämällä nimillä. Venäläistä vesivoimakeskustelua käsitellessäni sikäläisten mainitsemien paikannimien käyttö ei nykyisen kielenkäytön mukaan ole aivan tavatonta, varsinkaan kun en millään tavalla viittaa siihen, että kyseiset alueet ovat aiemmin olleet suurelta osin suomensukuisten kansojen asuttamia. 1800- ja 1900-luvun vaihteen vesivoimakeskustelussa eivät kiinnostavien jokien paikannimistö ja niiden ran-

tojen varhaiset asukkaat olleet näkyvästi esillä. Kuten eri kirjoituksissani olen tuonut esiin kansallisuuskysymyksillä oli silti suuri vaikutus: Ne olivat osasyinä siihen, etteivät suuret suunnitelmat Vuoksen ja Narvan valjastamiseksi Pietarin voimanlähteeksi toteutuneet tsaarin vallan aikana.

Timo Myllyntaus

LÄHTEET:

Iso tietosanakirja, V osa, Helsinki 1933.

KAHLA, Martti (toim.), Neuvostoliiton paikannimet. Valikoima Sosialististen Neuvostotasavaltaisen Liiton paikannimistöä oikeinkirjoitus- ja painotusopas, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 0355-5437 19, Helsinki 1982

SOLOHOV, Mihail, Hiljaa virtaa Don, (Tihij Don, Moskva 1928–40), Juva 1995.

Suomen kartasto, Suomen maantieteellinen seura, Helsinki 1899; Suomen kartasto 1910, Suomen maantieteellinen seura, Helsinki 1911.